

Kulturdepartementet
Enheten för medier och film

Kalmar/Växjö 2016-03-20

Yttrande över betänkande SOU 2016:80 En gränsöverskridande mediepolitik.

För upplysning, engagemang och ansvar. Slutbetänkande av
Medieutredningen.

Sammanfattning

De förslag som presenteras i kapitel 7 (s. 301 ff.) gällande ett nytt ”mediestöd” för allmänna nyhetsmedier innebär i korthet att det nuvarande presstödet görs om till ett plattformsoberoende stöd som kan ges till oberoende nyhetsmedier som uppfyller vissa av utredaren föreslagna kriterier (”trösklar” s. 331). Sammantaget stöder Linnéuniversitetet huvudinriktningen på förslaget, men har invändningar mot delar av det, vilka vi redogör för nedan.

Presstödet ersätts

Vi instämmer i förslaget att nuvarande presstöd bör göras om till ett mer allmänt mediestöd som inte är beroende av distributionsformen papperstidning, utan är mer anpassat efter dagens medielandskap.

En lag och en förordning för mediestödet

Likaså instämmer vi i den föreslagna ordningen att de övergripande och mer långsiktiga villkoren för mediestödet skall bestämmas genom en lag och att de mer detaljerade bestämmelserna ska meddelas i en förordning gällande mediestödet (kap 7.1). Detta möjliggör en långsiktighet för stödformen samtidigt som det öppnar för en flexibilitet gällande de närmare bestämmelserna (exempelvis principer för beräkning av stödbelopp etc. se tabell 7.2, s. 319).

Mediestödslagens innehåll

De viktigaste skillnaderna som innehållet i mediestödslagen innebär i förhållande till det nuvarande presstödet är att syftesformuleringen tydligare pekar ut att syftet är att stärka mångfalden av perspektiv i en bred samhällsdebatt samt att den ansvariga nämndens sammansättning ändras från ledamöter nominerade av politiska partier till att en majoritet av ledamöterna nomineras av organisationer som företräder publicister, journalister och medieföretag. Den nya syftesformuleringen innebär att fokus inte längre är

främst riktat mot geografiskt avgränsade platser. Detta är något vi finner motiverat gentemot bakgrund av dagens medielandskap.

Däremot har vi synpunkter på formuleringen av förslaget om sammansättningen av den ansvariga nämnden. Risken finns att nämnden kan få problem med förtroende och legitimitet i förhållande till den skattebetalande allmänheten om beslut om stöd till medieföretag fattas av personer som i huvudsak utsetts av representanter från branschen (Text Utgivarna, TU och journalistförbundet etc.). Det är förståeligt att behovsprofilen ser annorlunda ut, med tanke på vilka bedömningar som kommer att utföras av nämndens medlemmar, men samtidigt vill vi här peka på en risk för att nämnden kan komma att betraktas som partisk och att jävsituationer kan bli svåra att undvika. Detta nämns på s. 331, men ingen riktig lösning för att undvika detta presenteras. Det är viktigt att den föreslagna nämnden konstrueras på ett sätt som garanterar legitimitet och allmän erkänsla. Inte minst mot bakgrund av den misstro mot medier som kommer till uttryck med stor kraft på olika håll i vår samtid. En tydlig och genomtänkt plan för detta bör presenteras.

Vidare önskar vi ett förtydligande av vem som skall nominera övriga ledamöter och föreslår att den kompetens som återfinns inom den akademiska värden ges en plats i nomineringsförfarandet.

Den uttalade målsättningen är att de personer som skall ingå i nämnden skall vara sakkunniga, betrodda och ha gedigen professionell bakgrund som ”speglar hela medielandskapets bredd” (s. 329). Denna formulering är vansklig, eftersom den ”bredd” vi ser i dagens medielandskap är just väldigt bred och inkluderar såväl seriösa medieproducenter som oseriösa, vi föreslår därför en tydligare definition av vad som avses och en snävare precisering i detta avseende, särskilt som de trösklar för mediestödet som presenteras tydligt pekar på en sådan insnävning.

Mediestödsförordningens innehåll

De trösklar som presenteras för inträde i stödsystemet (se tabell 7.2.3) innehåller ett par formuleringar som är problematiska:

- Mediestöd skall endast ges till allmänna nyhetsmedier som ”präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” (s. 331).

Denna formulering är problematisk av flera anledningar: Vad innebär det att ”präglas av principen om alla människors lika värde”? Detta preciseras inte tillräckligt väl. Det kan betyda många saker. Olika personer fyller en sådan formulering med olika innehåll. Det kommer alltså att spela stor roll vem som har rätten att definiera detta tydligare, vilket i sin tur kommer att få

konsekvenser för de villkor som styr vilka röster som kommer att höras i det offentliga samtalet. Och hur ska det gå till att avgöra om ett specifikt nyhetsmedium kan sägas uppfylla detta krav? Detta är en princip som visserligen har en förståelig avsikt (att skattemedel inte skall användas för att stödja spridning av material som inte präglas av principen om alla människors lika värde), men som riskerar att öppna för godtycklighet och missbruk eftersom det i princip innebär att den som skall göra bedömningen måste avgöra vad som var den sanna intentionen bakom enskilda publiceringar och i förlängningen av detta om de som skapat innehållet har ”rätt” eller ”fel” värderingar. Detta innebär, vilket också uttalas i utredningen, att gå ifrån principen om en ”neutral hållning inför de medborgerliga fri- och rättigheterna” (s.333). I kombination med en formulering som är så öppen för tolkning är detta riskabelt. Det innebär uppenbara risker för att mediestödet kan komma att användas för att styra och påverka villkoren för deltagande i det offentliga samtalet med utgångspunkt i en bedömning av vilka åsikter som ska sanktioneras och vilka som inte ska sanktioneras. Utredningens förslag syftar till att ”stärka demokratin i Sverige genom att, via allmänna nyhetsmedier, främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling samt möjlighet att ta del av och själva medverka till en mångfald av perspektiv i en bred samhällsdebatt” (s. 326). Tröskelkravet om att präglas av principen om alla människors lika värde riskerar att i en annan framtida politisk verklighet motverka ett sådant syfte. Förslaget motiveras också uttryckligen av omständigheter och tendenser som råder just nu – att antidemokratiska krafter utmanar demokratin och att lågintensivt hat sprids i olika mediekkanaler (s. 333) och som i längden riskerar att skapa ”normativa och för demokratin skadliga värdeförskjutningar”. Detta anges som argument för att fråga en princip om att förhålla sig neutral gentemot värderingar. Men mediepolitiska förslag måste formuleras även med ett öga på vad som kan komma att hända i framtiden. Vem kommer att äga makten att definiera vad som räknas som att följa principen om alla människors lika värde om 10 år, eller 20? Däremot stödjer vi förslaget om att nämnden skall få ställa som krav att det allmänna nyhetsmediet ska vara anslutet till ett medieetiskt system för att erhålla mediestöd så länge det säkerställs att det inte i praktiken blir det medieetiska systemet som avgör vilka som får mediestöd. Hur detta ska säkerställas bör dock förtydligas.

- Mediestöd skall endast ges till allmänna nyhetsmedier som ”har ett redaktionellt innehåll som präglas av hög kvalitet och inre mångfald” (s. 331).

Denna formulering är problematisk på samma sätt som den förra punkten och innehåller dessutom en möjlig inbördes motstridighet. För det första riskerar förslaget att inskränka det redaktionella oberoendet. Dessutom medför det med nödvändighet en problematisk godtycklighet i bedömningen. Kvalitetsbegreppet är inte definierat (och kan svårligen definieras) på ett så

tydligt sätt att det går att använda som kriterium för mediestödet så som det presenteras i utredningen. Den inre mångfalden är också problematisk att ställa som krav, eftersom detta innebär att den journalistiska redaktionella bedömningen av t ex relevans kan behöva underordnas kravet på mångfald. Mångfaldskravet kan på så sätt i princip hamna i konflikt med kvalitetskravet. Detta är komplicerade bedömningar som är relaterade till det journalistiska yrket och som bäst hanteras professionellt av dem som utövar yrket. Sådana innehållsrelaterade krav innebär en onödig och omotiverad styrning av de allmänna nyhetsmedier som ska erhålla stöd.

Övriga tröskelkrav bedömer vi som rimliga.

Peter Aronsson
vikarierande rektor